

УДК 378.6.016:316.77](477-25)



Вікторія Сошинська,

кандидат наук із соціальних комунікацій,
доцент кафедри бібліотекознавства та інформології
Київського університету імені Бориса Грінченка

Програмні результати вивчення дисципліни "Наукові комунікації" в Університеті Грінченка як підґрунтя професійних компетенцій магістрів

Розглянуто програмні результати вивчення дисципліни "Наукові комунікації" на другому (магістерському) рівні вищої освіти для спеціальності 029 "Інформаційна, бібліотечна та архівна справа". Визначено спеціальні та професійні програмні компетентності, яких набувають магістранти. Наведено можливості опанування дисципліни у системі е-навчання Київського університету імені Бориса Грінченка.

Ключові слова: Київський університет імені Бориса Грінченка, навчальна дисципліна, навчальний план, наукова комунікація, підготовка магістрів, програмний результат, професійна комунікація, професійні компетенції, спеціальність 029 "Інформаційна, бібліотечна та архівна справа".

Вивчення проблематики наукових досліджень комунікаційного спрямування та поняттєвого апарату свідчить, що різні аспекти комунікаційних відносин, навіть у широкому їх розумінні, є новим об'єктом наукового узагальнення, а зміст базових понять комунікації є доволі полісемантичним. Одним із найрозробленіших напрямів спеціальної комунікації є наукова комунікація, з якої поступово виокремлюється професійна [7, с. 11]. Теоретичні та прикладні аспекти проблем комунікації, зокрема наукової, є предметом дослідницької діяльності науково-педагогічних працівників та водночас інструментом, що допомагає її провадити, забезпечуючи високий науково-теоретичний і методичний рівень викладання навчальних дисциплін відповідних освітніх програм, зокрема для підготовки студентів спеціальності 029 "Інформаційна, бібліотечна та архівна справа".

Фахівці галузі 02 "Культура і мистецтво", які інтегровані в освітній процес, працюють над визначенням, уточненням змістових значень, окресленням меж використання нових понять, долучаються до наукової дискусії [1] та діляться досвідом викладання дисциплін, що пов'язані зі спеціальністю 029 "Інформаційна, бібліотечна та архівна справа" [5].

Мета статті — розкрити методологічні засади викладання і програмні результати вивчення дисципліни "Наукові комунікації" у Київському університеті імені Бориса Грінченка та їхній вплив на формування професійних компетенцій майбутніх магістрів за спеціальністю 029 "Інформаційна, бібліотечна та архівна справа".

Відповідно до Навчального плану Київського університету імені Бориса Грінченка, дисципліна "Наукові комунікації" належить до обов'язкової частини формування спеціальних (фахових, пред-

метних) компетентностей магістрів за спеціальністю 029 "Інформаційна, бібліотечна та архівна справа" [2].

Основним методичним документом, що визначає мету, завдання, зміст і технологію навчання з цієї дисципліни, є робоча навчальна програма, розроблена відповідно до освітньо-професійної програми 029.00.02 "Інформаційна, бібліотечна та архівна справа", затвердженої Вченою радою Університету Грінченка (протокол № 3 від 23.03.2017). Робоча програма доступна студентам для ознайомлення і є обов'язковим складником електронного навчального курсу (далі — ЕНК), розміщеного в цифровому середовищі Університету.

Мета дисципліни — формування у студентів системи теоретичних, методичних знань про наукові комунікації у сфері інформаційної діяльності, бібліотечної та архівної справи [6, с. 4].

Магістри набувають таких спеціальних програмних компетентностей, зокрема здатність та уміння:

— знаходити й використовувати інформацію з джерел та інформаційних ресурсів для виконання конкретних практичних завдань;

— використовувати відповідну термінологію з дисципліни в усній і письмовій формах українською чи іноземними мовами;

— аналізувати законодавчі та нормативно-правові акти;

— застосовувати уміння й навички щодо формування інформаційних ресурсів, із використанням новітніх інформаційних і комунікаційних технологій;

— застосовувати інформаційні та комунікаційні технології для розв'язання практичних завдань;

— проводити інформаційний моніторинг на базі ресурсів Інтернет;

— генерувати нові ідеї (виявляти креативність);

— працювати в команді [6, с. 4].

Магістри також набувають таких *професійних програмних компетентностей*:

— *комунікаційна* — здатність орієнтуватися в ситуаціях професійного спілкування, розуміти мотиви, інтенції, стратегії поведінки, фрустрації, як власні, так і партнерів зі спілкування, налагоджувати/вибудувати й підтримувати канали соціальної та наукової комунікації;

— *науково-дослідна* — здатність до науково-дослідної роботи з конкретних напрямів інформаційно-бібліотечної діяльності в контексті наукових комунікацій; готовність до експертної оцінки і прогнозування розвитку інформаційних об'єктів; здатність до дослідження тенденцій розвитку наукових комунікацій у сфері інформаційної, бібліотечної та архівної справи;

— *інформаційна* — здатність до збору, опрацювання, збереження, продукування, передачі професійно важливої інформації з урахуванням соціокультурного контексту; уміння виокремлювати суспільно значущу інформацію із загального потоку;

— *організаційна* — здатність до розвитку організаційної культури і системи корпоративних комунікацій, зокрема й наукових [6, с. 4].

Обґрунтування потреби формування комунікаційних компетенцій у студентів спеціальності 029 "Інформаційна, бібліотечна та архівна справа" автор виклав в окремих публікаціях [8; 9].

Програмні результати навчання є узгодженим набором тверджень, які окреслюють, що студент має знати, розуміти та бути здатним виконувати після успішного завершення освітньої програми, тому програмні результати вивчення різних дисциплін, що викладаються в Університеті, можуть збігатися.

Програмні результати вивчення дисципліни "Наукові комунікації" майбутніми магістрами, передбачають уміння й здатність:

— використовувати концептуальні знання, набуті у процесі навчання на рівні новітніх досягнень, для розв'язання складних проблем та вирішення практичних завдань із наукових комунікацій у сфері інформаційної, бібліотечної та архівної справи;

— працювати в команді;

— ефективно взаємодіяти на міжособистісному рівні;

— здійснювати пошук, опрацювання та аналіз інформації з різних джерел;

— формулювати завдання, для їх вирішення використовувати потрібну інформацію та методологію для досягнення обґрунтованих висновків;

— застосовувати основи наукової роботи в бібліотечно-інформаційній галузі;

— продемонструвати високий рівень володіння науковою та спеціальною термінологією для проведення наукових досліджень, інформаційного пошуку, аналітичної діяльності;

— застосовувати у професійній діяльності знання з основних концепцій інформатизації суспільства;

— аналізувати сучасні тенденції розвитку суспільства знань, налагоджувати й підтримувати канали соціальної та наукової комунікації;

— продемонструвати розуміння різних фахових теорій;

— аналізувати концептуальні підходи та використовувати методологію наукових досліджень у галузі інформаційної діяльності, бібліотекознавства й архівознавства;

— розвинути розуміння міждисциплінарних зв'язків між науками, що вивчають наукові комунікації;

— формулювати нові гіпотези та науково-прикладні завдання у галузі інформаційної діяльності, бібліотекознавства та архівознавства, вибирати належні напрями та відповідні методи для їхнього розв'язання;

— продемонструвати знання з теорії інформації та наукової комунікації;

— використовувати інформаційні ресурси в організації науково-дослідної діяльності;

— працювати з новітніми інфокомунікаційними платформами (соціальними мережами, блогосферою);

— застосовувати у професійній діяльності технології Веб 2.0, інформаційні технології, необхідні для дослідження соціуму та наукових комунікацій [6, с. 4—5].

Завдання навчальної дисципліни "Наукові комунікації" орієнтовані на набуття студентами компетентностей, що охоплюють такі знання, уміння й досвід:

— розуміння специфіки наукових комунікацій, їх основних понять, норм і принципів в інформаційній, бібліотечній та архівній справі;

— створення самостійних наукових досліджень, написання й оформлення результатів наукової роботи у формі тез, статей;

— продукування нових ідей, розв'язання комплексних проблем у сфері наукових комунікацій;

— практичного використання методів ведення наукової комунікації (зокрема електронної), принципів успішної самопрезентації в науковому середовищі;

— застосування принципів академічної доброчесності та етичних норм у наукових комунікаціях [6, с. 6].

Курс "Наукові комунікації" інтегрується з дисциплінами "Філософія інформації", "Управління електронними інформаційними ресурсами", "Теорія документно-інформаційних потоків", "Теоретико-методологічні засади бібліотекознавства, архівознавства та інформаційної діяльності", "Стратегічний менеджмент інформаційної діяльності".

Обсяг дисципліни — 180 год (6 кредитів), у тому числі: 24 год — лекції, 14 год — семінарські заняття, 10 год — практичні заняття, 12 год — модульні контрольні роботи, 90 год — самостійна робота, 30 год — семестровий контроль (екзамен). Викладання дисципліни заплановано на перший рік та перший семестр підготовки майбутніх магістрів.

Дисципліну "Наукові комунікації" поділено на чотири змістові модулі:

Модуль 1. Наука як інформаційний процес.

Модуль 2. Система і канали наукових комунікацій.

Модуль 3. Наукова інформація.

Модуль 4. Науково-інформаційна діяльність.

Теоретичні питання навчальної дисципліни зазвичай розглядають на лекціях, а поглибленню тео-

ретичних знань сприяють семінарські й практичні заняття. Змістовий модуль 1 дисципліни передбачає розгляд двох тем (4 год лекцій) та два семінарські заняття (4 год); змістовий модуль 2 — дві теми (4 год лекцій), одне семінарське (2 год) та одне практичне заняття (2 год); змістовий модуль 3 — чотири теми (8 год), два семінарські (4 год) та два практичні заняття (4 год); змістовий модуль 4 — дві теми (8 год), два семінарські (4 год) та два практичні заняття (4 год).

Самостійна робота студентів є невіддільним складником освітнього процесу. За навчальним планом [2], час, відведений для самостійної роботи студентів із дисципліни "Наукові комунікації", відповідає 50% усього навчального часу та має такий поділ за змістовими модулями: модуль 1 та модуль 2 — по 15 год, модуль 3 та модуль 4 — по 30 год.

До кожного з чотирьох змістових модулів зроблено тести для модульних контрольних робіт, які дають змогу виявити рівень опанування студентами теоретичних питань та конкретного фактичного матеріалу.

У межах вивчення дисципліни "Наукові комунікації" обсяг кожної категорії для оцінювання розподілено так: змістовий модуль 1 — 16%; змістовий модуль 2 — 17%; змістовий модуль 3 — 32%; змістовий модуль 4 — 35%.

Методичне забезпечення курсу становлять опорні конспекти лекцій; електронні варіанти підручників, навчальних посібників; робоча навчальна програма; засоби підсумкового контролю (комплект завдань для модульних контрольних робіт, теоретичні питання до іспиту); тести. Студенти отримують список рекомендованої до вивчення літератури (51 позиція) та перелік інформаційних ресурсів мережі Інтернет для опрацювання.

Дисципліна "Наукові комунікації" в Університеті Грінченка може вивчатися з використанням дистанційних технологій: автор розробив і сертифікував чотири ЕНК (Наукові комунікації: Наука як інформаційний процес (<http://elearning.kubg.edu.ua/course/view.php?id=8491>); Наукові комунікації: Система і канали наукових комунікацій (<http://elearning.kubg.edu.ua/course/view.php?id=8494>); Наукові комунікації: Наукова інформація (<http://elearning.kubg.edu.ua/course/view.php?id=8492>); Наукові комунікації: Науково-інформаційна діяльність (<http://elearning.kubg.edu.ua/course/view.php?id=8493>)), які відповідають змістовим модулям дисципліни (наказ по Київському університету імені Бориса Грінченка "Про результати сертифікації електронних навчальних курсів" № 846 від 28.12.2017).

Докладніше ознайомитися із загальними положеннями про ЕНК, особливостями реалізації та забезпечення системи е-навчання Університету, особливостями та структурою ЕНК, умовами сертифікації, моніторингом використання вже сертифікованих курсів можна у відповідному Положенні [3].

Міждисциплінарна інтеграція спеціальних навчальних дисциплін, які вивчаються на першому курсі магістратури ("Наукові комунікації", "Теорія доку-

ментно-інформаційних потоків"), також визначає коло питань, що потребують закріплення теоретичних, організаційних та методичних знань, одержаних студентами, і набуття ними практичних навичок у процесі самостійної роботи в період виробничої практики, запланованої у першому семестрі навчання магістрантів.

Підсумковий (семестровий) контроль з дисципліни "Наукові комунікації" проводиться у формі письмового іспиту, що відповідає "Положенню про організацію освітнього процесу" в Університеті [4, с. 38].

Висновки. Опанування навчальної дисципліни "Наукові комунікації", закріплення теоретичних і навчально-пізнавальних знань через практичну підготовку майбутніх магістрів зі спеціальності 029 спрямовані на формування відповідних професійних компетенцій і подальше їх використання під час діяльності в архівах, бібліотеках, інформаційних центрах, установах. Це сприяє фаховій інтелектуальній та універсальній підготовці студентів на другому рівні вищої освіти, виходячи з того, що наукова комунікація та наукові комунікативні зв'язки сьогодні — це невіддільна частина академічної спільноти інформаційного суспільства. В майбутньому ці знання магістри можуть застосувати для здобуття третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти.

Список використаної літератури

1. *Матвієнко О. В.* Вища інформаційна освіта: основні концепти / О. В. Матвієнко, М. Н. Цивін // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. — 2017. — № 3. — С. 4—11.
2. *Навчальний план* підготовки здобувачів вищої освіти за освітньо-професійною програмою: галузь знань 02 "Культура і мистецтво", спеціальність 029 "Інформаційна, бібліотечна та архівна справа", освітня програма 029.00.02 "Інформаційна, бібліотечна та архівна справа"; освітній рівень: другий (магістерський) / Київ. ун-т ім. Бориса Грінченка. — Київ, 2017. — 3 с. — Машинопис.
3. *Положення про ЕНК: порядок створення, сертифікації та використання у системі е-навчання Київського університету імені Бориса Грінченка* : затв. Вченою радою Київ. ун-ту ім. Бориса Грінченка 22.10.2015 / Київ. ун-т ім. Бориса Грінченка. — Режим доступу: http://kubg.edu.ua/images/stories/Departaments/ndl.io/polo_zh_ensk_22_10_15.pdf. — Назва з екрана.
4. *Положення про організацію освітнього процесу в Київському університеті імені Бориса Грінченка* : затв. Вченою радою, протокол № 12 від 14.12.2017 / Київ. ун-т ім. Бориса Грінченка. — Введено в дію, наказ № 817 від 15.12.2017. — Режим доступу: http://kubg.edu.ua/images/stories/Departaments/nmc.nd/polozennia_osv_protjes_2018_n.pdf. — Назва з екрана.
5. *Прокопенко Л.* Особливості викладання дисципліни "Теорія документно-інформаційних потоків" для підготовки магістрів / Л. Прокопенко // Вісник Книжкової палати. — 2017. — № 6. — С. 24—29.
6. *Сошинська В. Є.* Наукові комунікації : робоча навчальна програма для студентів за спеціальністю 029 "Інформаційна, бібліотечна та архівна справа", галузі знань 02 "Культура і мистецтво", освітній рівень: другий (магістерський) / В. Є. Сошинська ; М-во освіти і науки України, Київ. ун-т ім. Бориса Грінченка, каф. бібліотекознавства та інформології. — Київ, 2017. — 41 с.

7. Сошинська В. Є. Професійна комунікація як фактор розвитку книжкової галузі : автореф. дис. ... канд. наук із соціал. комунікацій / Сошинська Вікторія Євгенівна ; КНУКіМ. — Київ, 2013. — 20 с.
8. Сошинська В. Є. Формування комунікаційних компетенцій майбутніх фахівців інформаційної, бібліотечної та архівної справи / В. Є. Сошинська // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. — 2017. — № 4. — С. 92—96.
9. Сошинська В. Формування комунікаційних компетенцій у студентів спеціальності 029 "Інформаційна, бібліотечна та архівна справа" / В. Сошинська // Соціальні комунікації в інтеркультурному просторі : тези Другої Міжнар. наук.-практ. конф. (16 листоп. 2017 р., м. Київ) / Київ. ун-т ім. Бориса Грінченка, Ін-т журналістики. — Київ, 2017. — С. 43—44.

Рассмотрены программные результаты изучения дисциплины "Научные коммуникации" на втором

(магистерском) уровне высшего образования по специальности 029 "Информационное, библиотечное и архивное дело". Определены специальные и профессиональные программные компетентности, которыми овладевают магистранты. Указаны возможности изучения дисциплины в системе e-обучения Киевского университета имени Бориса Гринченко.

The program results of studying of the discipline "Scientific Communications" at the second (master's) level of higher education for the specialty 029 "Information, Library and Archival Science" are considered. The special and professional program competencies for the master's degree students are determined. The possibilities of studying the discipline through the e-learning system of Borys Grinchenko Kyiv University are indicated.

Надійшла до редакції 29 січня 2018 року

УДК 002.2:316.776.23:[316.485.26:004](470:477)



Оксана Сенченко,
головний спеціаліст
Національної історичної бібліотеки України

"М'яка сила" книги у гібридній війні Росії проти України

Розглянуто аспекти застосування "м'якої сили" книги в гібридній війні Російської Федерації проти України; проаналізовано книги, присвячені Україні, що вийшли у російських видавництвах упродовж 2013—2017 рр.; наведено факти, котрі ілюструють інтенсивність ведення інформаційної війни у цей період.

Ключові слова: книги, бібліографічні покажчики, "м'яка сила", інформаційно-мережева війна, Донбас, Новоросія, Майдан, націоналісти, сепаратисти.

Мета дослідження: відстежити напрями й інтенсивність ведення інформаційної війни Російської Федерації (РФ) проти України на основі тематичного аналізу публікацій у книгах і брошурах.

Методи дослідження: наукометричний і бібліометричний аналіз баз даних бібліографічної інформації.

Об'єкт дослідження: база даних "Книги России"; електронні бібліографічні покажчики книг і брошур за 2013—2017 рр.; "Книжная летопись" № 1—52 за 2013—2017 рр.

Динаміка книговидавання РФ у 2013—2014 роках

Аналіз робіт закордонних [1; 2], російських [3; 4] та українських [5; 6; 7] дослідників щодо концептуального змісту сучасних стратегій міждержавного протистояння свідчить, що стратегії непрямих дій і "м'якої сили" — це особливі технології проведення геополітичної боротьби, орієнтовані на досягнення панування над "ворожою" державою на основі встановлення всеосяжного латентного контролю над механізмом формування й практичної реалізації внутрішньої та зовнішньої політики країни. Впливу зазнають

її політико-керівна, соціально-економічна, оборонна, культурно-ідеологічна та інші важливі сфери.

Згідно зі стратегією геополітичного протистояння, тиск агресора на країну-жертву може здійснюватися як без прямої конфронтації та збереження офіційних "дружніх" стосунків, так і в умовах відкритого конфлікту, зокрема збройного.

Водночас така технологія геополітичної боротьби припускає, що зазначених цілей агресор може досягти за допомогою використання "м'якої сили" книги для обґрунтування власного бачення розвитку подій на території об'єкта впливу. Отже, згідно з цією концептуальною моделлю, основним об'єктом концентрованої геополітичної атаки з боку агресора є керівна еліта й населення країни-жертви, а головною метою — досягнення переваги в інформаційно-мережевій війні. Це завдання реалізується завдяки прихованому маніпулюванню поведінкою конкретних людей і соціальних груп, які мають безпосередній стосунок до визначення політики держави й практичного втілення в життя внутрішніх і зовнішніх політичних рішень.